

Výraz „euro“ v českém jazyce: počátky užívání a výhledy

Studie zpracovaná pro Ministerstvo financí ČR

PhDr. Josef Šimandl, Ph.D.,
vědecký pracovník Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Abstrakt

Prvek *euro(-)* se do češtiny dostával postupně a v různých platnostech, které je ovšem namístě odlišovat. (A) Několik významů má *euro-* jako komponent. (B) U prvku *Euro* nejsou dost jasné hranice anglického premodifieru, který se pochopitelně neskloňuje a vyslovuje se anglicky, a počestěného výrazu, který se vyslovuje česky a podle potřeby se i skloňuje. (C) Pro označení společné evropské měny se ustálilo malé písmeno a skloňování podle vz. město. Při zapojování do různých obrátů lze doporučit oporu v jiných označeních měn.

Konvence užívané při psaní lingvistických textů

euro – analyzované jazykové prostředky se uvádějí v kurzivě
*vůči *euro* – nedoložené tvary, slova, struktury se vyznačují hvězdičkou
platby v ?dolaru – jazykové jevy, jejichž hodnocení je nejednoznačné, se vyznačují indexovým otazníkem
'vztahující se k EU' – lexikální význam se uvádí v jednoduchých horních uvozovkách

Obsah

0 Cíl studie a její materiálová základna	3
1 Komponent <i>euro-</i>	3
2 Anglický výraz <i>Euro</i> [ju:ro] v českých textech	7
3 Název společné evropské měny <i>euro</i>	
3.1 Tvary po předložce: typ <i>vůči euru</i> , <i>*vůči euro</i>	7
3.2 Podoba numerativu: typ <i>2 miliony eur/euro</i>	10
3.3 Užívání s opěrným substantivem: typ <i>měna euro</i>	13
3.4 Singulár a plurál: typy <i>platit eurem</i> , <i>platba v eurech</i>	14
4 Značka € a bankovní kód <i>EUR</i>	15
5 Závěry, doporučení, prognózy	16
6 Literatura a odkazy	18

0 Cíl studie a její materiálová základna

Tato studie mapuje, jak se v českém tisku za léta 1996–2004 zacházelo s výrazy *euro*, *euro-*, *Euro*, *EURO*, *EUR*. V souladu s vyzorovanými tendencemi pak podává doporučení, jak s těmito jazykovými prostředky zacházet v různých kontextech a v různých typech textů.

Materiálová základna čerpá z Českého národního korpusu. Je to především korpus SYN, největší zpřístupněný (sloučené korpusy SYN2000, SYN2005, SYN2006PUB). Tato základna má svá slabá místa: např. objem publicistických textů za rok 2003 má vůči sousedním letům o 15% nižší celkový objem (2002: cca 39 mil., 2003: cca 34 mil., 2004: cca 41 mil.) a disproporce vykazuje také výběr z periodik za jednotlivé roky. Je to však největší dostupný elektronický soubor textů umožňující opakovatelná a prověřitelná pozorování. Základem kvantitativních analýz je užívání sledovaných výrazů v denním tisku, kde se ukazuje – dokonce plastičtěji než v odborných textech – postup zdomácnění zkoumaných výrazů. Pomocí speciálně sestaveného subkorpusu byly pak monitorovány i odborné časopisy z prvních let 21. století. Nejmladší zkoumané texty jsou v době zpracování studie (přelom jara a léta 2009) staré 5 let. Novější texty zatím nejsou k dispozici v podobě, kterou by bylo možné prozkoumat podle stejných nebo aspoň srovnatelných kritérií. Výsledky pozorování však nejsou v rozporu ani s dlouhodobými, ani s nejnovějšími zkušenostmi z badatelovy vlastní zkušenosti. Získaných a zpracovaných dokladů bylo, včetně vyřazených, přes 18 tisíc.

Na základě těchto pozorování pak závěrečná část studie nabízí doporučení, jak se zkoumaným výrazem zacházet v různých typech užití.

1 Komponent *euro-*

Mezi nejstarší formace s tímto slovotvorným prvkem patří název kontinentu *Eurasie*. Podoba komponentu *Eur-*, tedy bez *-o-*, odpovídá zásadám tvoření řeckých slov, podle nichž se při styku vokálů na švu složeniny první z nich vypouštěl (srov. *hydro-filní* × *hydr-aulický*), ale u nově vzniklých výrazů už se tak neděje a dává se přednost snadnější identifikovatelnosti komponentů (*hydro-elektřárna*). Podle velmi početných novějších složenin s komponentem *euro-* se objevuje i psaní *Euroasie* (v korpusu SYN 17 % výskytů lemmat *Eurasie/Euroasie*) a zejména *euroasijský* (tamtéž 56,1 % výskytů lemmat *euroasijský/eurasijský*). Komponent tu má význam ‘zahrnující Evropu’. Jednotu, kterou tvoří Evropa s něčím dalším, pojmenovává také výraz *euroatlantický* (1102 výskytů v korpusu SYN; varianta bez *-o-*, která by odpovídala starším principům, se neobjevuje ani na internetu). Šíření adjektiva *euroatlantický* v češtině spadá až do popřevratové doby; výrazy *Euroamerika*, *euroamerický* zaznamenal už PSJČ I (1935–37) a k oběma výrazům citoval doklady z textů předního estetika Karla Teiga. Ve slovech vznikajících v 21. století komponent *euro-* už nevyjadřuje vztah k Evropě, nýbrž vztah k EU, popř. k měně euro.

Od 60. let byl běžný výraz *Eurovize*, z televizního vysílání byla známa její znělka i logo s nápisem *Eurovision*; tato platforma pro sdílení přenosů i záznamů vznikla r. 1954 a je to první slovo užívané v češtině, kde komponent *Euro-* neodkazuje ke světadílu, nýbrž k unii na bázi dohody (Evropská rozhlasová a televizní unie). Od r. 1994 je v provozu železniční tunel mezi francouzským Calais a britským Folkestone, zvaný v angličtině *Channel Tunnel*, v češtině *eurotunel* na základě zmatení pojmů: název *Eurotunnel* [ˈju:ro,tanl] měla totiž společnost, která tunel provozovala a v r. 2006 vyhlásila úpadek kvůli nedostačujícím příjmům z přepravy. Komponent *euro-* může v případě českého slova odkazovat i k myšlence

vzájemného propojování evropských zemí, v daném případě právě těch dvou, Francie a Anglie, které tradičně odděloval Kanál čili Lamanšský průliv. O prvku *Euro-* v názvu firmy *Eurotunnel* platí však pravděpodobněji totéž co o tisících podobných firemních názvů – viz níže.

Ještě novější význam ‘odpovídající evropským standardům’ byl poprvé využit u výrazu *eurolahve* (lidově *euroflašky*). Tyto jednotné pivní, později dokonce šíře nápojové lahve byly zaváděny v polovině 70. let a užívány pak po dvě desetiletí. Konec této ekologicky šetrné a pro konzumenty pohodlné jednotnosti nastával po Evropě postupně pod tlakem „nezadatelného práva“ výrobců na vlastní tvar lahve; konec u nás dokumentuje korpusový doklad *Pražské pivovary, a. s., od dnešního dne snižují prodejní a nákupní cenu za euro lahve u všech svých značek stáčených do těchto obalů ze tří korun na jednu Kč* (HospN 27. 5. 1997). Povšimněme si psaní zvlášť; z novější doby je doloženo dokonce i psaní *EURO lahve*, vhodné ještě méně.

Obr.: Charakteristický tvar eurolahve (zdroj: internet)

O nárůstu počtu složenin s komponentem *euro-* na přelomu tisíciletí a o jejich významové diferenciaci svědčí řada konferenčních a časopiseckých odborných příspěvků: Brabcová 2000; Mitter 2001, 2003; Jílková 2003-04, 2005a, 2005b; Hasil 2006.

Poučné je porovnání dvou svazků popřevratových neologismů: NSvČ1 (slova zaznamenaná v letech 1985–1995) a NSvČ2 (slova zaznamenaná v letech 1996–2002).

NSvČ1 obsahuje pro komponent *euro-* jen význam ‘evropský (v geopolitickém smyslu)’.

NSvČ2 přidává významy

2. 'týkající se Evropské unie', 3. 'týkající se eura'.

(S těmito třemi významy přišel Vlasák 2002–03 a ukázal je na neologismech francouzských.)

Podstatný rozdíl je v počtu zaznamenaných neologismů: NSvČ1 má 21 hesel s komponentem *euro-*, NSvČ2 přináší 62 dalších hesel, a kdyby letos vyšla jakási „NSvČ3“, přinesla by jich o celý řád víc – srov. níže o DN.

Hesla zpracovaná v NSvČ1 se v NSvČ2 už neopakují, přestože slova dále žijí. V jednom hesle bývají i různé podoby zatím neustáleného výrazu, přičemž úzu autoři nepodsouvali preferenci výrazů tvořených v souladu se slovo tvornými principy před výrazy, jejichž složení je s nimi v rozporu; podsouvali však přednost podoby *-ismus* (např. *euroatlantismus*, *euroatlantismus*, *euroatlanticismus* (!), *euroatlanticismus*), přestože tato preference podoby *-ismus* není v souladu ani s územ (převládá *-ismus*), ani s Dodatkem k PČP (ten stanoví *-ismus* jako podobu základní), ani s hlubšími slovo tvornými vztahy (opora v *-ista*, *-istický*).

Databáze neologismů (DN) obsahuje už 676 dalších kompozit. Kromě výrazů užívaných i oficiálně je tu mnoho výtvorů jazykové kreativity (*Až pan Radosta vybaví Besedu eurožidlemi, nechá vybudovat eurohajzlíky a barmanky si udělají předpisové eurodredy, budeme se dál v poklidu slézat každou třetí eurostředu v měsíci*; Folk & Country 200/2004, s. 23). Expresivní výtvoři (*eurosodoma*, *eurožvást*) nacházejí použití i v politickém diskurzu. Tak tomu je i se slovem *Eurohujer/eurohujer*, jehož základem je narážka na snaživého žáka Hujera z filmu *Marečku, podejte mi pero*. Údajný prvovýskyt na TV Prima, 2003, o České republice ve vztahu k EU, zaznamenal a popsal Hasil 2006. Tvoří se už i odvozeniny *eurohujerství* (v době zpracování studie přes 90 odkazů na internetu), *eurohujerský* (9 odkazů).

Pokud jde o význam, ukazuje se, že ani citovaná triáda podle Vlasáka (a NSvČ2) nepokryje celou šíři významů. Ekonomický odborný výraz *eurodolar(y)* vznikl jako slangový.¹ V 80. letech totiž zjistili američtí finančníci, že v krátkodobých obligacích emitovaných na evropském trhu (v praxi tehdy nejčastěji na londýnské burze) přinesou investované dolary větší zisk, než kdyby se s nimi podnikalo v USA, kde by takové podnikání bylo zatíženo pojištěním vkladů, povinné rezervy apod. Nový nástroj došel oblíbenosti a vznikla řada podobných označení: *eurobondy*, *euroobligace*, *eurodluhopisy*; *eurojeny* aj. Nové vymezení významu je obecnější: jde o aktiva v nominální hodnotě některé měny deponovaná mimo zemi/země, kde se touto měnou běžně platí. Pokud NSvČ2 uvádí vymezení významu např. *eurobond* 'dlužní úpis, obligace vydávané zahraničními bankami (v eurech)', pak je důležité nepřehlédnout závorku: vztah k *euru* jako měně není nutný, a pokud vznikl, pak později než samy takové finanční nástroje. Ve finanční praxi se tedy vyvinula řada výrazů – některé lze pokládat i za ekonomické termíny –, v nichž prvek *euro-* nevyjadřuje nutný vztah ani k Evropě, ani k EU, ani k *euru*; je to prvek významově oslabený, vysvětlitelný (jak jsme právě učinili) z tradice zacházení s těmito nástroji.

Z řady obecně známých vlastních názvů – psaných s velkým písmenem – vybírám čtyři, které dokumentují různě kolísající výslovnost i způsoby psaní:

1. U názvu zpravodajského pořadu (a také celoevropského zpravodajského kanálu) *Euronews* bylo kromě náležité výslovnosti [ju:ronju:z] slyšáno i částečně počestěné [euroňu:s], kde v anglické výslovnosti zůstává jen slovo s jednoznačně anglickou grafikou. Vedle způsobu

¹ Český výraz, který by významem i formou odpovídal oněm *eurodollars* v době jejich vzniku, bychom mohli zkonstruovat v podobě „evropský prachy“.

psaní *Euronews*, kdysi běžně uváděného v programu vysílání ČT2 je doloženo i psaní *Euro News* (ne však *EuroNews*; srov. případ 4).

2. Kolokviální, oborové a žurnalistické označení *Eurostat* (Statistický úřad evropských společností) se v českých textech vyslovuje [eurostat], patrně proto, že oba prvky se najdou i v domácích slovech.

3. Název firmy *Eurotel* (nyní O2/O₂) měl rovněž jen českou výslovnost, danou nejspíš tím, že mezinárodní charakter obou prvků složeniny nevázal název jednoznačně na angličtinu. Nebyl to kolokvialismus, nýbrž oficiální název firmy.

4. Výslovnost pouze česká byla i u produktu, jehož název je z tisku doložen hned ve třech podobách: *Eurodomino / EuroDomino / Euro Domino*. Uvedu vysvětlující doklad: *K nejpobulárnějším a celoročně nejvíce využívaným slevám patří Euro Domino – jízdenka složená podle přání zákazníka jako kostky domina. Základem je vždy síťová jízdenka pro některou zúčastněnou zemi nebo několik zemí. Ta opravňuje ve stanoveném počtu dní cestovat libovolně po celé síti zvolené železnice* (HospN 1996). V tisku je toto označení druhu jízdenky doloženo ještě roku 2003; dnes poskytuje podobné výhody jízdenka *InterRail*.

Vlastními názvy (vyjadřujícími pojetí, že jde o jedinečný produkt) se v posledních dvou desetiletích pojmenovávají i takové jevy, pro které se dříve užívalo popisné druhové pojmenování (srov. *měsíční síťová jízdenka*). K tomu přistupuje snaha zaujmout ozvláštňením (např. typ slevové jízdenky *e-Liška*). Mezi další faktory patří i dobový trend dávat firmám aj. názvy začínající – inovativně a překvapivě, při zapojování do textu však také problematicky a nevýhodně – malým písmenem: srov. *Proto jsme požádali Dopravní podnik, aby o vitrínách vyjednával přímo s euro AWK a my budeme nápomocni* (Právo 1999). Několik let trvalo, než uživatelům začalo být jasné, že plynulý psaný text nesnese tolik co graficky zpracované logo; to vídáme na reklamních skříňkách v prostorách hromadné dopravy dodnes v podobě *euroAWK*. Celá tato pestrost ztvárňování přispívá k nejistotě o tom, kdy je namístě velké písmeno. To se děje v době, kdy v populaci celkově nad četbou kvalitně zpracovaných textů převažuje jednak vnímání textů sluchem, jednak styk s texty psanými, ale zpravidla needitovanými (SMS, e-mail, internetová diskusní fóra).

Přítom nejružnějších skutečností pojmenovávaných s užitím komponentu *Euro/euro(-)* je veliké množství – už proto, že hlásit se k evropským standardům a k Evropské unii platí za prestižní. Svědčí o tom v konkrétním případě doklad *Také pojišťovna Generali nabízí dvě varianty Standard a Euro* (Blesk 1999; jde o varianty pojištění škod, přičemž *Euro* je nadstandard), v obecné rovině pak doklad *jako by si každá firma představovala, že získá jméno a zákazníky dodáním předpony "euro". A tak dnes existují prý dokonce "europohřby", "eurotopení", "eurouzeniny" a "europsi"* (LidN 1999). Taková označení (aspoň zčásti) vyjadřovala jistou skutečnou kvalitu: srov. *Samotný název euro ISDN vznikl spojením slovíčka euro, které ukazuje na skutečnost, že naše ISDN je plně slučitelné s obdobnými službami v ostatních zemích Evropy, a zkratkou slov Integrated Services Digital Network* (Právo 2000). Nemalá část firemních názvů však používá prvek *Euro(-)* jaksi pro ozdobu (viděno z jedné strany) a svým názvem podává klientům neadekvátní informaci (viděno ze strany druhé).²

² Příklad: Akciová společnost *Euro Benefit* (www.euro-benefit.cz) se sídlem v Hradci Králové se deklaruje, mj. na teletextu, jako nebankovní společnost poskytující bezhotovostní spotřebitelské úvěry. Že by poskytovala úvěry v nějakém smyslu evropské? že by poskytovala úvěry nebo aspoň nějaké benefity v eurech? že by firma měla evropskou působnost?

Prvek *EURO*- v názvech firem dokládá z tehdejších Zlatých stránek (a důsledně všemi velkými píše) Mitter 2001: *-BYT, -DOPRAVA, -KÁMEN, -SPOJ, -ŠKOLA, -SPOL, -STAV*.

Jak vyplývá z NSvČ2 a jak upozornil Hasil 2006, komponent je homonymní. Má výše připomenutý trojí možný význam, přičemž významy ‘vztah k EU’ a ‘vztah k euru’ jsou obzvlášť živé. Projevuje se to i v podvojnosti významu některých žurnalismů, jak jej popisuje NSvČ2: *europrostor* 1. ‘prostor tvořený členskými státy EU’, 2. ‘eurozóna čili prostor, v němž je euro státní měnou’; *euroeuforie* 1. ‘nadšení z EU’, 2. ‘nadšení z eura’. V tom je nevýhoda tohoto komponentu. Podobné výrazy se dobře snesou v novinách, hůř v odborných textech, kam se hodnotící výraz *euroeuforie* nehodí vůbec a výraz *europrostor* jen tehdy, je-li význam v daném textu nebo okruhu textů jednoznačný, a ještě lépe, je-li definovaný.

2 Anglický výraz *Euro* [ju:ro] v českých textech

Tento výraz, v angličtině tzv. premodifier, se k nám dostal s názvy sportovních soutěží jako *Euro Hockey Tour*. Původní anglická a anglicky vyslovovaná podoba se nesklouňuje: *vítězství v Euro Hockey Tour*. Pro odlišení se psalo o soutěži označované *fotbalové Euro* a v kontextech, kde adjektivum bylo samozřejmé, už figuruje jen *Euro*, vyslovované i psané česky. Způsob psaní kolísal (mj. *EURO*), výraz se ojedinele a jen zpočátku nesklouňoval (*slovní přestřelka na toto téma proběhla i mezi řediteli Novy a České televize kvůli fotbalovému EURO '96*; LidN 1996), ale skloňování zvítězilo: *fotografie z fotbalového Eura, první vystoupení na Euru, vítězství v Euru, zranit se těsně před Eurem*.

Na vývoji zacházení s výrazem původně anglickým zaslouží pozornost, že jednoslovný výraz běžně užívaný a běžně vstupující do nejrůznějších kontextů se v cizí, nesklonné podobě neudrží. První, v čem se počestňuje, bývá ovšem výslovnost: i výrazy anglické jak svou stavbou, tak použitými slovy, např. *Euro Shopping Park*, uslyšíme ve výslovnosti [ju:ro šoping pa:rk] zřídka a pro řadu uživatelů by taková výslovnost platila za přepjatou; vyslovují kompromisně [euro šopink park]. Srov. příklad „lidové“ výslovnosti *Student Agency* [student agenci], preferovaný i samotnou firmou.

Hranice pravých premodifierů, a stejně tak hranice výrazů pocíťovaných vůbec ještě jako anglické, se stírá – zejména tím, že prvky takových víceslovných výrazů se stávají i slova vypadající jako domácí nebo dokonce nepochybně domácí. Kromě připomenuté *jízdenky Euro Domino* (viz oddíl 1) připomeňme případy *Allianz pojišťovna, ve Staropramen extralize, letošní ročník Lipno Festu, stavíme Anděl Business Centre* apod. Tato funkce je v češtině nová a rozšířila se (zato však valem) v 90. letech; dosud není všemi vnímána jako přijatelná pro češtinu. Hranice nutně anglické výslovnosti je nezřetelná rovněž.

3 Název společné evropské měny *euro*

3.1 Tvary po předložce: typ *vůči euru*, **vůči euro*

Pozice bezprostředně po předložce je pozice, která s obzvláštním důrazem vyžaduje skloňovaný tvar substantiva; bez skloňování tu obstojí jen substantiva nezačleněná/nezačlenitelná do českého skloňovacího systému (*odešla z angažmá; po saké ochutnali ještě rýžový likér*). Proto je tato pozice zkušební ke zjištění, do jaké míry se u označení měny *euro* drželo zacházení nesklonné.

Z dokladů byly samozřejmě vyřazeny (1) případy užití vlastního jména, kdy se píše o sportovní soutěži *Euro/EURO*, o týdeníku *Euro*, o emisních normách pro výfukové plyny z motorů *Euro 1–3* apod.; (2) případy, kdy nelze rozhodnout, jde-li o tvar skloňovaný nebo nesklonný, např. *pro euro, přes euro, vyjma euro, (zájem/zásluhy) o euro, (důvěra) v euro, na euro (jsme připraveni), (tolik a tolik korun) za euro*; (3) případy, kdy je užit mezinárodní kód měny *EUR* (viz část 4).

Zbylo 3205 dokladů s bilancí, kterou představuje tabulka 1.

Tab. 1: Označení evropské měny v postavení po předložce

Poznámky k tabulce:

(1) Výrazy typu A1, B9 odkazují k následujícím dokladovým pasážím.

(2) Výraz JF upozorňuje, že kromě zkoumané platnosti má též řetězec písmen ještě jinou funkci, nezkoumanou a z kvantifikace vyňatou: například řetězec *v euro* byl kvantifikován v kontextech jako *platby v euro*, kde jde o lokál ‘platby v euru/eurech’, ne však v kontextech jako *důvěra v euro*, kde jde o akuzativ, na němž nelze rozpoznat skloňování od nesklonnosti.

(3) Počet těchto nemeritorních užití, byl-li velký, nebyl zjišťován a v tabulce je uveden počet výskytů „?“.

skloňovaný tvar	počty výskytů	neskloňovaný tvar
<i>bez eura</i>	11	0 <i>*bez euro</i>
<i>bez eur (viz A1)</i>	1	0 <i>*bez euro</i>
<i>do eura</i>	44	0 <i>*do euro</i>
<i>do eur</i>	13	0 <i>*do euro</i>
<i>dík(y) euru</i>	10	0 <i>*díky euro</i>
<i>díky eurům</i>	1	0 <i>*díky euro</i>
<i>k euru</i>	640	5 <i>k euro (viz B1)</i>
<i>kolem eura</i>	23	2 <i>kolem euro (viz B2)</i>
<i>kvůli euru</i>	24	0 <i>*kvůli euro</i>
<i>mezi eurem (a ...)</i>	32	1 <i>mezi euro (viz B3)</i>
<i>?místo eura</i>	0	0 <i>*místo euro</i>
<i>místo eur</i>	1	0 <i>*místo euro</i>
<i>na euru</i>	36	0 <i>*na euro (JF)</i>
<i>nad eurem</i>	8	0 <i>*nad euro (JF)</i>
<i>namísto eura</i>	1	0 <i>*namísto euro</i>
<i>o euru</i>	112	0 <i>*o euro (JF)</i>
<i>od eura</i>	10	0 <i>*od euro</i>
<i>ohledně eura</i>	5	0 <i>*ohledně euro</i>
<i>okolo eura</i>	2	0 <i>*okolo euro</i>
<i>oproti euru</i>	17	0 <i>*oproti euro</i>
<i>po euru</i>	15	0 <i>*po euro (JF)</i>
<i>pod eurem (viz A3)</i>	1	0 <i>*pod euro (JF)</i>
<i>pomocí eura (viz A4)</i>	2	0 <i>*pomocí euro</i>
<i>prostřednictvím eura</i>	3	0 <i>*prostřednictvím euro</i>
<i>proti euru</i>	172	2 <i>proti euro (viz B4)</i>
<i>před eurem</i>	9	2 <i>před euro (viz B5; JF)</i>
<i>s eurem</i>	221	2 <i>s euro (viz B6)</i>
<i>u eura</i>	10	0 <i>*u euro</i>
<i>v euru</i>	371	120 <i>v euro (viz B7; JF)</i>
<i>v eurech</i>	450	? <i>v euro (viz B7; JF)</i>

<i>vedle eura</i>	5	0	*vedle euro
<i>včetně eura</i>	7	0	*včetně euro
<i>vůči euru</i>	678	10	vůči euro (viz B8)
<i>z eura</i>	32	1	z euro (viz B9)
<i>za eura</i>	93	?	za euro (srov. B10; JF)
	3060	145	

Povšimněme si především, v kolika případech nebyl nesklonovaný tvar po předložce nikdy doloženě použit.

A. Doklady málo užívaných tvarů:

- A1. Šoféři se bojí, že v ČR zůstanou **bez eur** a bez dokladů (Blesk 2002)
- A2. Další menší firma (...) **díky eurům** z unie rozšířila výrobu (MFD 2004)
- A3. Helmut Kohl jednou vysvětloval euro jako otázku války a míru. Britové se duchapřítomně zeptali, zda chce vést válku, neuskuteční-li se sjednocení Evropy **pod eurem** (Respekt 1998)
- A4. stanovovat směnné kursy měn EU definované **pomocí eura** (LidN 1996) – Dnes mnozí v Paříži měnovou unii vidí jako další projev mocenských choutek arogantních Němců. **Pomocí eura** chtějí Němci "dohonit to, čeho ve třech válkách s Francií nedosáhli" (LidN 1999)

B. Rozbor případů menšinového úzu:

- B1. Spojení obsahující nesklonované **k euro** se objevuje ojediněle a spíš jen v začátcích psaní o nové měně: 1× za rok 1996 (HospN), 2× 1999 a 1× 2000 (HospN, LidN, MFD), pak už jen s časovým odstupem jediný výskyt v Právu 2003, který lze vidět i jako nedopatření (*kurz koruny ve vztahu k euro*), zejména přihlédneme-li k tomu, že z téhož deníku za týž rok je doloženo 21× *k euru*.
- B2. Oba doklady spojení **kolem euro** jsou z jediného čísla Práva, a to z doby začátku užívání (6. 3. 1998).
- B3. Jediný doklad nesklonovaného tvaru *při konverzi měn mezi euro a ostatními měnami* pochází z doby začátku užívání (MFD 14. 1. 1999); je zajímavé, že v MFD se po této předložce objevil už předtím skloňovaný tvar *mezi eurem a měnami členských zemí Evropské unie* (5. 11. 1998).
- B4. Dva doklady spojení **proti euro** pocházejí z HospN: *Švédská komise ostře proti euro* (1996); *Než se koruna stala volně plovoucí, byl její režim takový, že například posílení dolaru proti euro o 1 % hypoteticky vedlo k oslabení koruny proti dolaru o 0,65 % a k posílení koruny proti marce (resp. euru) o 0,35 %* (2000). První výskyt je z „prehistorie“ úzu; ve druhém mohlo jít o překlep předznamenávající následující slovo, znějící právě *o*, hned o pár slov dál (v závorce) se výrazu *euro* dostává koncovky odpovídající předložce, dokonce vzdálené, a konečně proti tomuto výskytu tvaru snad nesklonovaného stojí z týchž novin tyto počty výskytů skloňovaného *proti euru* za okolní léta: 1997 2, 1999 8, 2000 (tj. za týž rok) 11, 2001 17, 2003 3,³ 2004 9.
- B5. Oba doklady na nesklonované **před euro** pocházejí z titulků a jen první z nich je jistý: *Švédská vláda zatáhla před euro za brzdu*; HospN 1997, srov. první doklad v B4. Druhý je pravděpodobněji akuzativ, kde tvar nesklonovaný i skloňovaný vypadá stejně: *Královnou před euro* (Respekt 1999).
- B6. Ojedinělý výskyt nesklonovaného **s euro** zní *vždyť maďarský forint je ve srovnání s euro slaboučký* (LidN 1999). Jen v týchž novinách za týž rok je 13× *s eurem* a bylo už 8× za předchozí léta 1996–1998.
- B7. Z tvarů po předložce je jediný, kde má nesklonovaná varianta významný podíl: **v euro**. Konkurenci se skloňovaným tvarem nelze změřit v přesných číslech, protože v jednotlivých případech není zřejmé, zda místo nesklonného *v euro* by stálo *v euru*, nebo *v eurech*. Je tedy lepší představit si většinu celkem 821 skloňovaných tvarů proti menšině 120 tvarů nesklonovaných. Nepřihlížíme ovšem k jasným akuzativům singuláru jako *důvěra v euro*. Jako jasné užití nesklonovaného tvaru se opakovaně objevuje *tržby/platby/hotovost v euro, účet (vedený) v euro*. Jejich frekvenční vrchol byl v r. 1999; poté nastává – byť s výkyvy – ústup nesklonovaných tvarů, a to v době, kdy euro je v evropských zemích už zavedenou měnou a odpovídající měrou roste používání slova i v češtině. Počty, které tabulka 2 prezentuje v závorce, je třeba brát s rezervou: z 15 výskytů za rok 2000 pochází 10 z Práva (může jít o preferenci jeho redakce), z 22 výskytů za rok 2002 pochází 10 z opakovaného záhlaví tabulek *HDP na hlavu (v euro)*, které není součástí plynulého textu a všechny jsou z jediného čísla

³ Z toho je vidět, že objem textu týchž novin za jednotlivá léta je i v největším dostupném korpusu různý. Počet výskytů zkoumaného výrazu klesá, možná až po nezastoupenost v těch číslech konkrétních novin, která byla vybrána pro korpus.

jedněch novin: MFD 13. 12. 2002. Pro srovnání: týž deník má ještě za rok 2004 dva výskyty neskloňovaného tvaru, ale už vedle jednoho výskytu *v euru* a vedle 24 výskytů plurálu *v eurech* (právě v kontextech typu *platby/účet v eurech*), takže ústup neskloňovaných tvarů je zřejmý.

Tab. 2: Časový vývoj neskloňovaného lokálu *v euro*

Důvod uvedení některých hodnot v závorce vyplývá z předchozího textu.

	<i>v euro</i>
1996	6
1997	8
1998	22
1999	30
2000	(15)
2001	13
2002	(22)
2003	1
2004	3

B8. Neskloňovaný tvar *vůči euro* má za rok 1998 po jednom výskytu MFD a Právo, za rok 1999 po jednom výskytu HospN a Právo, 2000 dva výskyty HospN, 2001 jednou HospN, 2002 třikrát MFD (z toho 2 výskyty z téhož čísla 6. 5., třetí pak až z prosince). Jsou to marginální odchylky: při 678 výskytech *vůči euru* má neskloňovaný tvar zanedbatelný podíl 1,45 %. Jednoznačně silnější pozici skloňovaného tvaru (i v týchž novinách a v témž roce) není účelné podrobněji dokumentovat.

B9. Tvar *z euro* je doložen jedinkrát, a to z „prehistorie“ užívání: *Francouzi zřejmě mají z euro menší strach než Němci* (HospN 1996).

B10. U tvaru *za euro* nelze spolehlivě rozhodnout, zda jde vždy o akuzativ singuláru (pojatého genericky), anebo snad o neskloňovaný akuzativ plurálu: srov. *Francouzské obchodní domy prodávaly své zboží za euro*, kde sice kontext svědčí o tom, že nešlo o výprodej po 1 EUR za kus; pokusně dosadíme spíš *prodávaly za franky* než *prodávaly za frank*, ale můžeme dosadit také *prodávaly za novou měnu* (tj. *za euro*). V naprosté většině takových případů se jako pravděpodobnější jeví singulár, při kterém skloňování potlačeno není.

Jak je vidět z tab. 1 i z rozborů (zejména B7), nesklonný tvar by kromě pádu nebyl s to ani odlišit množné číslo od jednotného. Leckteré citované doklady z tisku (B1–B10) už neodpovídají dnešnímu jazykovému povědomí právě kvůli neskloňování slova *euro*.

Volba mezi jednotným a množným číslem (*v euru* × *v eurech*) je rozebrána v oddílu 3.4.

3.2 Podoba numerativu: typ 2 *miliony eur/euro*

Numerativ je tvar počítaného předmětu. Necháme tu stranou výraz *jedno euro* (který nemá alternativu) i výrazy *2/3/4 eura*, kde do jisté míry interferuje nesklonná podoba. Soustředíme se na pozice vyžadující genitiv plurálu, jak ukazují označení jiných měn: *2 mil. dolarů, korun*.

Ze skloňovaných tvarů vyvolával totiž největší skrupule právě tvar (*sto*) *eur*. Objevovaly se názory (např. v LitN 22. 8. 2001 pod zn. -tóth-), že tento tvar je nelibozvučný, protože nezvykle „kombinuje slabiky *e + ur*“. Veřejně vyslovované názory na téma *euro* se v prvních letech vůbec vyznačovaly spíš kverulantstvím než tím, že by byla odborně na výši; srov. reflexi Ehl 2004 (*Jednotné euro probudilo obránce jazyků*) a dále Pilařová 2002, Vybíral 2004, nověji diskusní příspěvek v e-zinu Neviditelný pes (2007).

Příspěvek zní:

Vrcholem této idiocije je můj zážitek s televizním pořadem: "O češtině." Napsal jsem do tohoto pořadu mail, kdy jsem se ohrazoval proti skloňování podstatných jmen: euro a Oslo. Stejně tak jsem upozorňoval na nešvar: "halír" namísto "halěř." Dostalo se mi odpovědi, že euro je v češtině slovo sklonné, a stejně tak i Oslo se dnes doporučuje skloňovat. Slovo "halír" je prý taktéž naprosto korektní výraz.

Pokud je mi známo, tak snad celá Evropa považuje "euro" za slovo nesklonné, jen čeština má něco extra. Podle našich učitelů jazyka byl osel ten, kdo Oslo skloňoval. Nechápu tedy, proč jsme se něco takového učili, když už to dnes neplatí. Když jsem tuto odpověď z ČT zanesl své učitelce češtiny ze základní školy, chytala se chudera za hlavu. Ani ta její hlava to totiž nebrala. No a pak si jednu nekupte!

Napadlo tu někoho, proč jsme se v zeměpise na základní škole učili o rozložení průmyslu v našich městech, když dnes nic z toho není pravda?

Začteme-li se do tohoto textu, velmi brzy (už ve třetím slově; dále učitelka aj.) získáme dojem, že o co mezerovitější jsou diskutérovy jazykové dovednosti i teoretická vybavenost k úvahám o jazyce, o to houževnatěji na troskách plavidla lpí. V reakcích účastníků diskuse se objevily daleko rozumnější názory – například:

Jazyk je živý a vyvíjí se. Ono je na tom něco k nepochopení ?

Nebo:

Já tomu sice rozumím jako koza petrželi, ale názvy měst a měn se snad v češtině skloňují běžně, ne??? To, že se v angličtině "London" nebo v němčině "Euro" nesklonuje, snad není pro češtinu nijak závazné. No a že se cizí slova postupně počešťují a začínají psát a skloňovat po česku snad není zas tak překvapivé. Kolik dnešních "českých" slov je 100% českého původu?

Zpět k údajnému kombinování slabik *e + ur*: Jazykový estetik amatér si neuvědomil, že *eu* je dvojhhláska (srov. *neurologie, eutanazie, terapeut* aj.), takže tvar *eur* je jednoslabičný. Tvar s takovým hláskovým skladem všichni běžně užíváme – *spousta aut* – a i tvary méně běžné nejsou nijak nesrozumitelné: *devatenáct ér* (J. Vodňanský, píseň *Devatenáct let ze hry Hurá na Bastilu*, nahrávka Supraphonu z r. 1972), *nový kampus má hned několik aul, protože každá z fakult má vlastní aulu*.

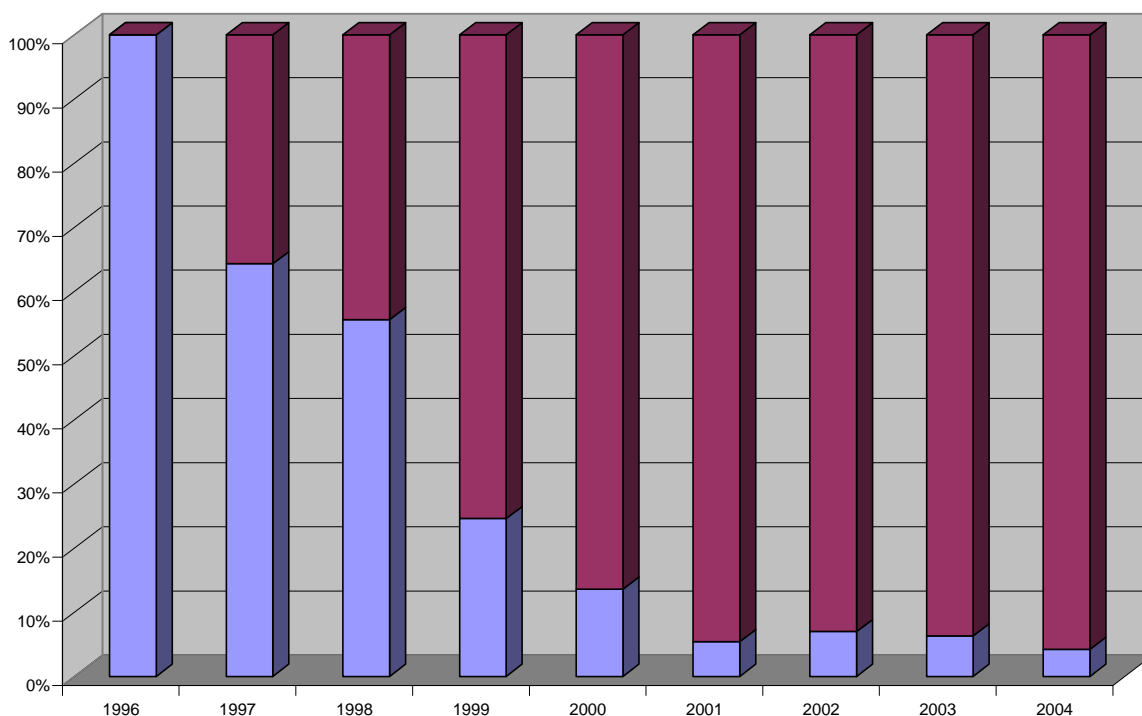
Pokud skrupule vůči tvaru *eur* vycházely z přání neodchylovat se od evropsky jednotného označení „euro“, popř. respektovat (ne vždy správně interpretovaná) podobná desiderata evropských orgánů,⁴ pak je třeba připomenout, že tato jednotnost není absolutní a že ztvárňování s koncovkami – včetně koncovky nulové – není výlučnost češtiny: typu *100 eur* odpovídají tvary zakončené jinak než *euro* ve finštině, estonštině, lotyštině, litevštině, slovinštině, slovenštině, ba dokonce i v románských jazycích (plurál *euros*; srov. Zavadil 2004). V litevštině navíc má nominativ singuláru, tedy základní tvar, podobu *euras*. Námitky proti tomu, aby český genitiv plurálu zněl *eur*, byly tedy liché.

⁴ Srov. tento slovenský text, který základní poučení vyzdvihl až do elektronické adresy: Niektorým predstaviteľom Európskej únie a Európskej centrálnej banky sa nepáčilo rozdielny prístup k názvu euro a v roku 2004 sa pokúšali príkazom určiť jednotný spôsob nielen písania, ale aj výslovnosti tohto názvu a zakázať jeho ohýbanie. Takéto snahy nenašli porozumenie v krajinách EÚ a tak sa výslovnosť v jednotlivých jazykoch prispôsobuje vlastným pravidlám príslušného jazyka a gramatickým pravidlám. (odst.) Pri písaní názvu euro sa však postupuje jednotne v krajinách EÚ, v ktorých sa používa latinka a uplatňuje sa pravopisná podoba názvu euro, iba pri minciach vydaných v Grécku sa na líčnej strane uvádza názov v latinke a na rubovej národnej strane v gréckej abecede, na bankovkách sa na obidvoch stranách používa na prvom mieste názov v latinke a pod ním názov v gréckej abecede. Na minciach aj na bankovkách sa dôsledne používa názov euro v základnej podobe bez ohľadu na to, akú nominálnu hodnotu má minca či bankovka, pričom tento názov sa dôsledne uvádza verzálami (veľkými písmenami) v podobe EURO. – Zdroj: <<http://www.o2active.sk/?domace&objekt=euro-sa-sklonuje-podla-vzoru-mesto-genitiv-mnozneho-cisla-je-eur>>.

Z důvodu zpracovatelnosti jsem představil jednoznačně se prosazující skloňování na denním tisku. Kontrolní sonda do odborných časopisů potvrdila, že v prvních letech 21. století i tam skloňování výrazně vede, pokud není výhradní. Časopisy sledovanými za léta 2000–2004 byly Bankovníctví, Finanční poradce, Obchodník, Marketing a Media, Trend Marketing, Moderní řízení, Moderní obec, Energetika, Stavitel, Odpady, Technik, Logistika.

Tab. 3 + Graf 1: Procentní poměr typů 2 mil. euro × 2 mil. eur

rok	% neskl. euro	% skl. eur
1996	100	0
1997	64,3	35,7
1998	55,6	44,4
1999	24,6	75,4
2000	13,6	86,4
2001	5,4	94,6
2002	7,0	93,0
2003	6,3	93,7
2004	4,2	95,8

Zejména graf ukazuje jasně, jak postupně – a ještě v 90. letech – nabyl vrchu skloňovaný tvar. Výrazně převážil zejména v ekonomickém zpravodajství; nízký podíl tvaru nesklonovaného i na konci sledovaného období obstarávají hlavně zprávy z černé kroniky, cestovní črty, fejetony apod. (*dřívější polévka chudých vás přijde na deset euro; Přišel pro pět eur o práci*). Mimo denní tisk ovšem najdeme zcela čerstvé doklady přežívajícího nesklonného tvaru i v textech z oboru ekonomiky: *získejte prostřednictvím Operačního programu Podnikání a inovace část z více než 3 miliard euro připravených na realizaci vašich podnikatelských*

projektů (reklamní plakát ve vozech ČD, 2009; o nižší kvalitě jazykového ztvárnění tu vypovídá i velké písmeno *Operačního*).

Slovo *euro* zaznamenává – jako skloňované – také Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ) od vydání 2003, a to v této podobě:

euro, -a s <VJ> *společná měna a platidlo v Evropské unii*: platit e-em

Povšimněme si, že litera normativní příručky uvádí jen podobu skloňovanou (ve shodě s odborněpublicistickým příspěvkem Svobodová 2001). Příklad užití není z dnešního pohledu nešťastnější (k tomu se vrátíme v oddílu 3.4), ale v úzu před rokem 2003 měl oporu.

Z tohoto zpracování vychází také IJP, kde se mj. nabízí úplný soubor skloňovaných tvarů. Shodnou informaci nabízejí i další internetové zdroje informací, od Wikipedie po odbor kompatibility s právem EU Úřadu vlády ČR.⁵

Lze očekávat, že neskloňovaný tvar bude mít i v budoucnu určitý nízký podíl. Má totiž oporu v tisku na bankovkách *5/10/200 EURO* i v ražbě na mincích: *2 EURO*. Tváří v tvář těmto předlohám je dobré respektovat rozdíl mezi unifikovaným mezinárodním označením (*2 EURO*) a potřebami ztvárnění české věty (*dvě eura*).

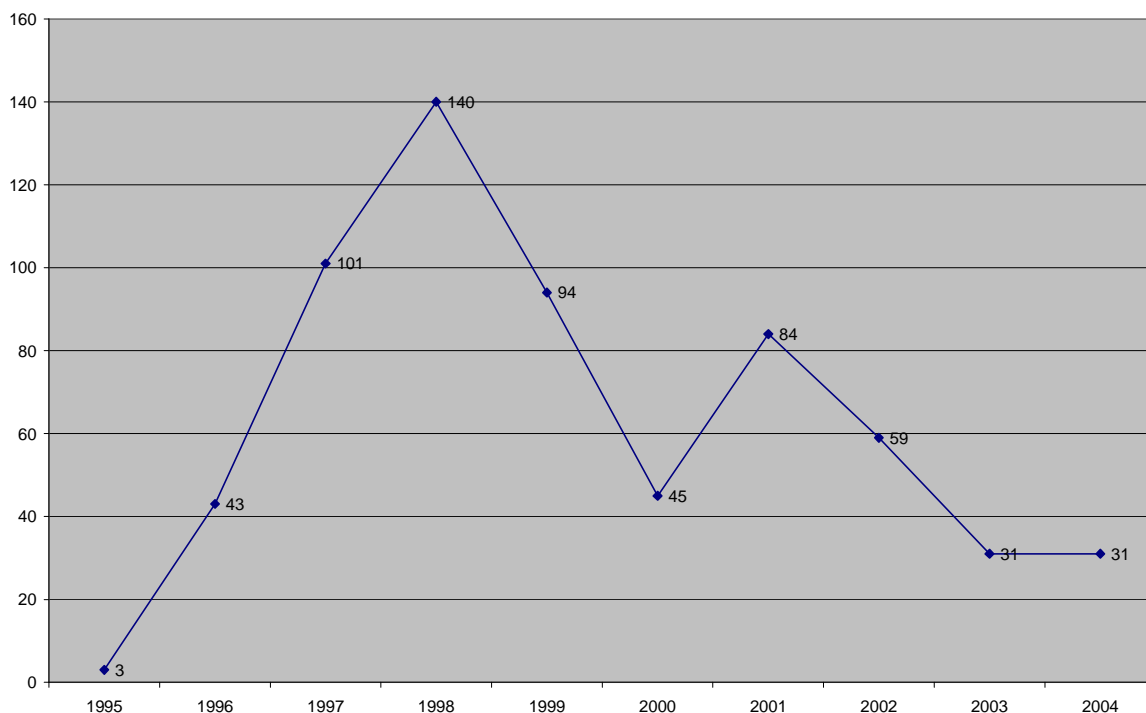
Psaní s velkým písmenem nebo dokonce se všemi velkými (*Euro*, *EURO*) se pro označení měny nehodí: nepíšeme přece ani *Dolary*. Dochází k němu při neodlišování způsobu, jakým se ztvárňuje měnová jednotka, od způsobu psaní jiných, podobných výrazů – viz oddíly 1, 2, 4.

3.3 Užívání s opěrným substantivem: typ *měna euro*

Tento způsob je po formální stránce správný, ale přežil se: těžko dnes najít uživatele českého jazyka, který by neznal *euro/eura* a potřeboval upřesnění opěrným substantivem. Říkáme i píšeme *ceny v eurech*, nikoli *ceny v měně euro*. Úbytek dokumentuje následující graf podle hodnot v publicistické části korpusu SYN:

⁵ Některé elektronické adresy: <<http://cs.wiktionary.org/wiki/euro>> – <<http://www.eurocz.eu/o-euru/>> – <<http://www.proofreading.cz/euro-sklonovani>> – <<http://www.proofreading.cz/euro-sklonovani>> – <<http://isap.vlada.cz/Dul/pokyny.nsf/09cc239630e5f332c125743a003bdf2f/d8ab6ccace0f972180256d050030df00?OpenDocument>>.

Graf 2: Počty výskytů s opěrným substantivem (měna euro)

3.4 Singulár a plurál: typy *platit eurem*, *platba v eurech*

Jsou kontexty, kde tzv. generický singulár má výsadní postavení u všech měn: *kurs eura k dolaru*, *oslabování koruny vůči euru*. Ale pro vyjádření měny prováděných transakcí je v úzu u slova *euro* možností víc. V této části osvětlíme, která z možností je převažující, které jsou progresivní a kterou je namíste doporučit.

Litera SSČ, citovaná v oddílu 3.2, pozoruhodně kombinuje regulaci (jen skloňované tvary, přestože v úzu je i zacházení nesklonné; ale skloňování bylo správně vyhodnoceno jako progresivní) a záznam ve své době převažujícího úzu (jen *platit eurem*); otázka progresivity a systémových vztahů zůstala neřešena. O takové pohledy se pokusíme zde.

Podívejme se pomocí korpusu SYN na posloupnost *platit/zaplatit/uhradit/platby/úhrady* apod. *eurem / eury / v euru / v eurech*.

Tab. 4: Tvar vyjadřující „čím“ po výrazech *platit* ap.

	<i>eurem</i>	<i>eury</i>	<i>v euru</i>	<i>v eurech</i>
1996	1	0	1	0
1997	1	0	0	1
1998	5	0	3	0
1999	4	0	11	4
2000	2	0	1	0
2001	14	1	4	9
2002	15	2	2	5
2003	9	2	0	2
2004	10	3	2	10

Jednotlivé způsoby vyjádření probereme s ohledem na jejich celkovou frekvenci.

1. Nejméně se využívá možnost *platit eury* (bezpředložkový instrumentál plurálu); může to odrážet skutečnost, že při analogickém *platit dolary* může pádový tvar někomu připadat nejednoznačný (akuzativ?). Byl by to přenos ostychu před konstrukcí s instrumentálem tam, kde homonymie nehrozí (tvar *eury* a stejně tak *korunami* žádný jiný pád nemá), ale i to se při užívání jazyka může podvědomě uplatňovat. Přesto vykazuje toto využití plurálu mírný vzestup ke konci zkoumaného období.
2. Možnost *platit v euru* (bezpředložkový lokál singuláru) měla nejvíc dokladů z r. 1999, pak její využívání sláblo, až se za rok 2004 stalo frekvenčně nejslabším.
3. Možnost *platit v eurech* (předložkový lokál plurálu) měla řadu let frekvenci zanedbatelnou až nulovou. Za rok 2004 se však frekvencí vyrovná možnosti podle SSČ. Právě možnost *platit ap. v eurech* pokládám za progresivní; další komentář podám níže.
4. Nejpočetněji je zastoupena možnost zpracovaná do SSČ, totiž *platit eurem* (bezpředložkový instrumentál singuláru). Naprosto převažuje za léta 2001–2, v roce 2004 však už výsadní postavení nemá.

Vyjádření singulárem (2, 4) vykazují celkově vývojový pokles. Singulár je pravděpodobně dědictvím počáteční nesklonnosti, a jak se prosazuje skloňování, přibývá i vyjádření s plurálem. Ta jsou ve shodě se způsoby, jak zacházíme s označením jiných měn: v češtině se neuvádí *platby v [?]dolaru, účty vedené v [?]dolaru*. Užívaným způsobům *platby/účty v dolarech* odpovídají právě *platby/účty v eurech*.

Obecně platí, že příklad, jak se totéž vyjádří pro jinou měnu, může sloužit jako pomůcka pro odpovídající zacházení s výrazem *euro*. Je to způsob, jak učinit označení měny *euro* přirozenou součástí české slovní zásoby bez zvláštností, které se objevily v počátcích užívání.

4 Značka € a bankovní kód EUR

Značky měn z upravených písmen (£, \$, ¥, €) by jako jazykové znaky byly vhodné pro svou jednoznačnost. Potíž s nimi vytváří dnešní elektronizující se komunikace. I v nejběžnějším editoru MS Word jsou tyto značky – s výjimkou \$⁶ – dostupné jen jako speciální znaky, při konverzích do jiného elektronického prostředí zakádají možnost problémů a existují jen pro několik málo měn. Naproti tomu třípísmenné bankovní kódy jsou dostupné z běžné klávesnice, jednoznačné jsou rovněž, konverzní problémy s nimi nejsou a existují pro všechny bankovně uznávané měny.

O třípísmenných kódech se dočteme různé rozporné informace. ČSN 01 6910 (znění z dubna 2007) omezuje jejich použití na bankovní praxi a navíc normuje jejich užití ve tvaru *EUR 200,00* neboli s kódem před částkou. Takový slovosled má oporu v archaickém způsobu *Cena je korun českých dvacet*, který se pro běžné vyjadřování v současných informativních textech nehodí. IJP oblast užití rozšiřuje takto: „Mezinárodní třípísmenné kódy (...) se používají pouze v bankovní praxi a zahraniční korespondenci.“ Tato omezení nemají oporu v reálném úzu, kdy se běžně užívá např. *zájezd zahrnuje ... kapesné ve výši 50 EUR na osobu, dividendu*

⁶ Znak dolaru je dostupný z anglické klávesnice a programátoři mu dali hojně využití ve funkci vodícího znaku (vzorci v programu Excel, obecný zápis hromadné adresy aj.). Znak \$ měla už základní tabulka ASCII.

ve výši 50 CZK na akcii (doklady z internetu, léto 2009) v textech domácích autorů pro domácí čtenáře. Důvody, proč takový způsob odmítat, neuvádí ani ČSN (ostatně posláním normy není zdůvodnit, ale stanovit), ani IJP. Takové důvody by se těžko shledávaly. Jako lingvista neshledávám na právě uvedených příkladech užití kódu/značky *EUR/CZK* nic nenáležitého.

Třípísmenný kód *EUR* lze tedy používat všude tam, kde bychom užíli také *USD*, *CAD*, *JPY*, *GBP* nebo *CZK*: tedy jistě ne ve všedních vyjádřeních typu *stálo mě to dva dolary*, ale jistě ano v textech, který vyčísluje částky v různých měnách – třeba v tabulce hotelových cen: *Dvoulůžkový pokoj 1600 CZK | 230 PLN | 71 EUR | 113 USD | 56 GBP*. Kódy se objevují i v obecných informacích, bez udání konkrétní částky: *Výše grantu je stanovena v EUR. Platba grantu se provádí v CZK či EUR na bankovní účet příjemce uvedený v této smlouvě (o vzdělávacím programu SOCRATES)*.

Vhodnější než kombinovat v téže pasáži textu symboly s třípísmennými kódy je sjednotit ztvárnění na jeden nebo na druhý způsob. Může ovšem zůstat rozdíl mezi plynulým textem a tabulkou, grafickým objektem apod.

Zcela nevhodné je ovšem užívat značku *EUR* místo komponentu *euro-*, např. *Jsou dost velké na to, aby jimi šlo nakládat zboží na EUR paletách* (čas. *Logistika*, 3/2001): jde samozřejmě o *europalety*, v méně vhodné variantě *euro palety*, v ještě méně vhodné *EURO palety*.

5 Závěry, doporučení, prognózy

Výraz *euro(-)* vstupoval do češtiny postupně, v různých významech a platnostech, z nichž označení jednotné evropské měny je jen jedním z řady případů. Různou platností jsou dány i rozdíly v tom, který způsob zacházení (psaní dohromady × zvlášť, s velkým × malým písmenem, neproměnné × skloňované) je pro tu kterou platnost vhodný. Reálná jazyková praxe bývá rozkolísaná a zmatená i v případech, kdy je namístě odlišovat jen dvojí rozdílnou platnost (např. slovesa *zeštíhlit* × *zeštíhlet*; *standard*, *standardní* × *standarta*; koncovky *třemi* × *dvěma*). Není proto překvapivé, že v tomto složitém případě se uplatňují různé mylné analogie. Odborné a oficiální texty však vždy usilovaly o rozlišování a jednoznačnost. Následující orientační body jsou proto určeny především autorům a redaktorům takových textů.

a) **Komponent** píšeme dohromady: *eurozóna*, *euromer*, *euroskeptik*, *europalety*. Platí to i pro neoficiální, kratší výrazy *eurovolby* ‘volby do Evropského parlamentu’, *euromi* (označovaný také *evropský komisař*; v plné podobě *komisař EU pro ...*). Velké písmeno se užíje u vlastních názvů, popř. u kratších označení, která vlastní názvy zastupují (*Eurostat*, *Europol*). V úzu se projevuje iracionální ostych pisatelů před delšími slovy (a to zdaleka nejen u komponentu *euro-*);⁷ srov. v oddílu 1 *euro lahve* místo *eurolahve* nebo v oddílu 4 případ *europalet*.

b) **Premodifier** je zpravidla součástí vlastních názvů uváděných v anglické podobě: *Euro Hockey Tour*, *Euro Disneyland*, *společnost Euro Hospital Group*. Tento anglický výraz se neohýbá. Velké písmeno je v takových názvech pravidlem u všech plnovýznamových slov, tedy i u výrazu *Euro*. Také výslovnost takových názvů by měla odpovídat angličtině. Ale

⁷ Např. místo *šestsetřináctka* se objevuje psaní *šest set třináctka*, kde každé napsané slovo se zdá být samo o sobě správné a obvyklé.

s hranicemi závaznosti anglické výslovnosti, u řady mluvčích možná i s limity jejích znalostí, je to různé (srov. oddíl 2). Přirozeným jevem – zejména v polooficiálních a neoficiálních vyjádřeních, mj. v žurnalistických textech a jmenovitě ve sportovní publicistice – je počešťování, jehož výsledkem je mimo jiné jednoslovné, česky vyslovované a skloňované slovo typu *před fotbalovým Eurem*, jak se označuje nejvyšší evropská soutěž.

c) Samostatné slovo, druhem substantivum, se zčásti užívá i jako vlastní název s velkým písmenem (*týdeník Euro; fotbalové Euro, emisní normy Euro 1–3*). Vysoce však převažuje **označení jednotné evropské měny**. To se píše s malým písmenem, v souladu s jinými výrazy stejného druhu: *dolar, jen, hrivna, koruna*, tedy i *euro*. Prosadilo se také zacházení odpovídající většině substantiv zakončených na *-o*, tj. užívání ve středním rodě (*silné euro*) a skloňování podle vz. město: *kurz vůči euru, dvě eura, sto eur, platit v eurech*. Takové zacházení má v praxi doloženou a silnou převahu; nejlépe také odpovídá jak jazykovému systému češtiny, tak vyjadřovacím potřebám: mj. rozlišování pádů a čísla. Přesto lze očekávat, že v úzu bude nadále částečně koexistovat i méně v(ý)hodná podoba nesklonná, protože některé z faktorů – zejména ražba mincí a potisk bankovek, které ovšem nejsou české, nýbrž mezinárodní – nepřestanou působit.

O označení evropské měny pomocí kódu *EUR* a symbolu *€* viz oddíl 4. – K volbě čísla (*kurz vůči euru × účtování v eurech*) viz oddíl 3.4.

Jak s výrazem „euro“ zacházet při inovativních způsobech psaní jako *EuroDomino / Euro Domino* nebo *euroAWK*, to nepokládám za potřebné řešit pro potřeby státní správy. Doménou těchto inovací je sféra podnikatelská a firemní, pro kterou je (a zřejmě nadále bude) inovace atraktivnější než veškerá doporučení nebo dokonce regulace.

6 Literatura a odkazy

- Brabcová 2000: R. Brabcová, *Kolik eur to bude stát? (O jazyku časopisu EURO)*. Čeština doma a ve světě 8, 2000, č. 2, s. 109-112
- Český národní korpus: viz <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>
- ČSN 01 6910 (2007): *Úprava písemností zpracovaných textovými editory*. Praha: ČNI – Starší verze názvu (číslo normy se nemění): *Úprava písemností zpracovaných textovými editory nebo psaných strojem* (2002); *Úprava písemností psaných strojem nebo zpracovaných textovými editory* (1997); *Úprava písemností psaných strojem*
- DN: databáze neologismů vytvořená a spravovaná oddělením současné lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR, v. v. i.; viz <<http://www.lexiko.ujc.cas.cz/>>
- Dodatek k PČP (1994): Dodatek k Pravidlům českého pravopisu (z podnětu MŠMT, autoři z ÚJČ; původně přidáván k PČP
- Dvořák 1999: D. Dvořák, *Dvě euro či dvě eura?* Rovnost (Brno) 6. 1. 1999
- Ehl 2004: M. Ehl, *Jednotné euro probudilo obránce jazyků*. Hospodářské noviny 26. 10. 2004
- Hasil 2006: J. Hasil, *Euročeština*. In: Přednášky z 49. běhu LŠSS. Praha: FF UK 2006, s. 64-70
- IJP (2008): Internetová jazyková příručka (ÚJČ AV ČR), viz <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>; informace *euro*: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=euro>>
- Jílková 2003-04: H. Jílková, *Slovotvorný prvek Euro-/euro- v současné němčině a češtině*. Cizí jazyky 47, 2003-04, č. 2, s. 48-49
- Jílková 2005a: H. Jílková, *Eurosloženiny na cestě k eurojazyku*. Časopis pro moderní filologii 87, 2005, č. 1, s. 1-9
- Jílková 2005b: H. Jílková, *Eurosloženiny v češtině – srovnání se současnou němčinou*. In: O. Uličný (ed.), *Eurolingua 2004. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis. Vol. 3, 2005. Series Bohemistica*. Liberec: TU 2005, s. 40-47
- Mitter 2001: P. Mitter, *Hybridní substantivní kompozita s prvním členem euro- v současné slovní zásobě*. In: Čeština - jazyk slovanský. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference pořádané k 10. výročí vzniku Ostravské univerzity a jako součást Evropského roku jazyků (Ostrava, listopad 2001). Ostrava: PF OU 2001, - s. 114-117
- Mitter 2003: P. Mitter, *Nový význam komponentu euro- v současné češtině*. Jazykovědné aktuality 40, 2003, č. 3-4, s. 34-37
- Neviditelný pes (2007): [neviditelnypes.lidovky.cz](http://neviditelnypes.lidovky.cz/diskuse.asp?iddiskuse=A070301_182830_p_spolecnost_wag&vlakno=14357438), diskuse k tématu *Zastavte zbytečné týrání dětí!* <http://neviditelnypes.lidovky.cz/diskuse.asp?iddiskuse=A070301_182830_p_spolecnost_wag&vlakno=14357438>
- NSvČ1: O. Martincová a kol., *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*. Academia, Praha 1998
- NSvČ2: O. Martincová a kol., *Nová slova v češtině 2. Slovník neologizmů*. Academia, Praha 2004
- Pilařová 2002: D. Pilařová, *Jak euro zamávalo s češtinou?* Jihlavské listy 22. 2. 2002
- PČP: *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia 1994 a později
- PSJČ: *Příruční slovník jazyka českého*, Praha 1935-57
- SSČ: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, Academia, Praha ¹1978, ²1994, s výrazem *euro*, *-a* od vyd. 2003
- Svobodová 2001: I. Svobodová, *Správně česky. Euro*. Právo 26. 6. 2001
- tóth-: *Jak se skloňuje "euro"?* Literární noviny 22. 8. 2001
- Vlasák 2002-03: V. Vlasák, *Francouzská kompozita s euro-*. Cizí jazyky 46, 2002-03, č. 4, s. 133-134
- Vybíral 2004: P. Vybíral, *Euro, evró, eiro, evro a cizoložství*. Lidové noviny 14. 9. 2004
- Zavadil 2004: P. Zavadil, *Europoslanci, europlaty a euročeština*. Lidové noviny 27. 1. 2004